

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Violence in the day-to-day lives of women plantation workers in Central Java, Indonesia

Wattie, A.M.

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Wattie, A. M. (2004). Violence in the day-to-day lives of women plantation workers in Central Java, Indonesia
Amsterdam

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <http://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Samenvatting

Dit onderzoek gaat over vrouwenmishandeling in een kleine plantage gemeenschap met een strikte hiërarchische, patriarchale structuur ergens in Midden Java, Indonesië. Het wil een bijdrage leveren aan de nog beperkte pogingen om vrouwenmishandeling te reconceptualiseren en hoopt hiermee beleidsmakers te stimuleren. Het onderzoek laat zien hoe vrouwen mishandeling ervaren in het dagelijks leven en wat hun percepties en reacties zijn ten aanzien van deze ervaringen. Het gaat na hoe culturele, sociaal-economische en politieke factoren seksuele verhoudingen op de werkplek en in de huiselijke sfeer vormgeven, in het bijzonder hoe deze verhoudingen vrouwenmishandeling teweegbrengen. Met behulp van etnografische methoden is het mogelijk geworden om op strategische wijze inzicht te verwerven in de ervaringen, percepties en reacties van vrouwen onderling, in het bijzonder in het kader van de lokale gemeenschap, de plantage sociale structuur en de Indonesische staat in het algemeen.

Dit onderzoek verkent ook de relevante literatuur, in het bijzonder aangaande de dynamiek van de plantage gemeenschap en haar effecten op huiselijk arbeid en de status van vrouwenarbeiders als wel op het beleid van de overheid ten aanzien van gendergerelijkheid. Het onderzoek richt zich ook op de percepties van de mannen en hun bewustwording ten aanzien van vrouwenmishandeling in hun rol als echtgenoten, medearbeiders en opzichters en hoe die hun praktijken betreffende mishandeling beïnvloeden.

Het onderzoek maakt gebruik van zowel kwalitatieve als kwantitatieve methoden van data verzameling. Daar het onderwerp van onderzoek delicaat en moeilijk is, was tact en doortastendheid geboden. Een initiële, verkennende studie was nodig om zicht te krijgen op de kenmerken van huishoudens en die van vrouwelijke arbeiders te verkennen. Deze korte studie werd ook aangewend om eerste contacten te leggen en om de informanten een duidelijke indruk te verschaffen van de probleemstelling van het onderzoek. Actieve participatie in de gemeenschap en diepte-interviews waren de sleutel tot het doordringen in de persoonlijke ervaringen en bewijzen van het verschijnsel van mishandeling. Het intensieve veldwerk duurde 14 maanden van september 2000 tot oktober 2001. Na de eerste schriftelijke analyse van dit veldwerk in Jogjakarta en in Nederland, volgde een tweede aanvullende fase van onderzoek in december 2003. De uiteindelijke versie van dit boek werd geschreven in Nederland tussen januari en juni 2004.

Ik begon mijn onderzoek met explorerende ondervragingen: Is er sprake van mishandeling onder plantagearbeidsters in Midden Java? Zo ja, in welke vorm, door wie, waarom, wanneer en waar vindt die mishandeling plaats? Hoe reageren de

arbeidsters op mishandeling? Deze centrale vragen leidden tot het onthullen van diverse vormen van vrouwenmishandeling, veelvuldig gepleegd door echtgenoten en mannelijke arbeiders en gericht op vrouwen in ondergeschikte posities in het huwelijk en in de familie en gebruik makend van hun kwetsbare posities op de werkplek. De resultaten van dit onderzoek komen overeen met studies elders naar factoren die leiden tot huiselijk geweld, namelijk klachten over financiën, verbale conflicten, niet beantwoorde verwachtingen van echtgenoten betreffende maaltijdbereiding, kinderverzorging, weigeren van seks en seksuele jalousie. De afhankelijkheid van de arbeidsters en hun positie onder aan de arbeidsladder maakt hen potentiële slachtoffers van mishandeling op basis van gender en klasse. Als actieve leden van de gemeenschap van arbeiders, die op directe wijze bijdragen aan de welvaart van de economie van huishoudens en als ruggengraat van de productie van de plantage worden vrouwen bejegend zonder respect en staan zij bloot aan mishandeling. Vernedering, intimidatie en diverse vormen van seksueel geweld maken deel uit van het dagelijks leven van vrouwen op de plantage.

In mijn analyse van de manier waarop vrouwen dagelijks geweld ervaren, ondervond ik dat vanuit hun perspectief vrouwenmishandeling er nu eenmaal bij hoort en dus in hun ogen normaal is. In de huiselijke sfeer wordt vrouwenmishandeling gerechtvaardigd door gendernormen die gangbaar zijn in de gemeenschap. Die normen schrijven de verwachte rollen en gedragingen voor van mannen en vrouwen en worden angstvallig gehandhaafd ondanks uitdagingen en kritiek als gevolg van sociale veranderingen en economische omstandigheden. Naast genderongelijkheid normaliseert de arbeidsstructuur geweld ten aanzien van vrouwelijke arbeiders.

De tweede reeks van vragen heeft tot doel om de sociale, culturele en economische aspecten van de macro- en micro-context van vrouwen en hun omgeving na te gaan en te bestuderen op welke wijze genderdifferentiatie en genderrollen die uiteindelijk leiden tot vrouwenmishandeling tegelijkertijd manieren aandraagt om ermee om te gaan. Bij deze analyse maakte ik gebruik van een ecologisch model van factoren die verband houden met geweld onder partners. In dit model worden diverse risicofactoren onderzocht die op verschillende niveaus van de sociale omgeving vrouwenmishandeling beïnvloeden. Factoren die bijdragen aan vrouwenmishandeling gaan de grenzen van de lokale gemeenschap te boven en maken deel uit van de bredere context van de Indonesische maatschappij in het algemeen en de Indonesische Staat.

De invloed van de Indonesische Staat op macroniveau kan het best worden begrepen in de context van de genderrollen, geconstrueerd door de Nieuwe Orde, die een rigide definitie van Indonesische genderrollen teweegbracht. Op het niveau van de gemeenschap staat autoriteit op de plantage boven die van het dorp op het platteland. Zowel in het dorp als op de plantage zijn het de vrouwen die vormgeven aan de gemeenschap waarvan zij deel uitmaken. Het is in die context van de plantage gemeenschap dat de constructie van de staat met betrekking tot genderongelijkheid wordt verscherpt en versterkt en waar de rigide roldifferentiaties onder mannen en vrouwen zowel thuis als op de werkplek tot stand komen. In de huiselijke sfeer zijn vrouwen verantwoordelijk voor de praktische behoeften van het huishouden, met inbegrip van huishoudfinanciën, thuiswerk en kinderverzorging; activiteiten die

gecategoriseerd worden als non-productief of reproductief en dus ondergewaardeerd zijn op de werkplek. Daarom bevinden vrouwen zich op de bodem van de plantage arbeidshiërarchie; ze ontvangen lage lonen en verrichten laag gewaardeerde arbeid, die geschikt wordt geacht voor vrouwen, zoals theeplukken en sorteren.

De dagelijkse ervaringen van mishandeling worden in het algemeen als vanzelfsprekend beschouwd in de huiselijke sfeer en op het werk en toch wordt daar weerstand geboden. Ondanks de algemene tendens van vrouwen als echtgenotes en moeders in de huiselijke sfeer om onderdanig te zijn aan hun echtgenoot, hem te gehoorzamen en te respecteren als het hoofd van het gezin, ontwikkelen ze verschillende strategieën om zin te geven aan hun leven en om hun emotionele, materiële, sociale en economische behoeften te vervullen. Hoewel deze vrouwen als arbeidsters neerkijken op zichzelf als gevolg van hun inferieure positie in de gemeenschap en in de plantage sociale structuur, zijn zij actief betrokken bij dagelijkse strategieën om de harde omstandigheden van hun werk te boven te komen. Rekenschap gevend van hun historische, culturele, sociale en economische afhankelijkheid kunnen wij hen het best begrijpen als actieve 'agents' die handelen overeenkomstig hun aard en toch weerstand bieden aan mishandeling in het verleden, nu en in een toekomstige verstrengeling van huiselijk geweld en geweld op het werk.

De uiteindelijke conclusie van mijn onderzoek is dat vrouwelijke plantage arbeiders vrouwenmishandeling ervaren als gevolg van genderongelijkheid en gendernormen binnen de culturele, sociale, politieke en economische context van huis en werk. Ondanks hun beperkte mogelijkheden zich tegen deze harde omstandigheden te verzetten, bieden vrouwen weerstand om psychologisch, seksueel, economisch en sociaal te kunnen overleven.

Dit onderzoek is van belang voor zaken die te maken hebben met idealen van harmonie en wederzijds respect in de Javaanse gemeenschap, met de kloof tussen culturele noties van gender en de sociale praktijk in het huwelijk, met de ambivalente posities van mannen zowel in de huiselijke als de publieke sfeer, met de definitie van vrouwenmishandeling en met het belang van een relatief open en multidimensionale definitie van vrouwenmishandeling. Dit onderzoek nodigt uit tot nader onderzoek naar percepties van vrouwen en hun respons op mishandeling dat rekening houdt met de diversiteit van de Indonesische bevolking naar regio, sociale strata, etnische groep en religie, waarbij de sociaal-economische en politieke transformatie van Indonesische vrouwen een rol speelt. Dit soort van onderzoek dient zich tevens te richten op mannen als daders van geweld in relatie tot percepties van vrouwen die fysiek geweld als abnormaal beschouwen.

Tenslotte reikt dit onderzoek aanbevelingen aan voor beleid dat zich richt op het bestrijden van mishandeling van vrouwen en op hun veiligheid. Nog belangrijker is dat overheidsbeleid vrouwen van het platteland en van het gewone volk betreft bij haar programma's. Niet-gouvernementele organisaties (NGOs) moeten hun samenwerking continueren met onderzoekers en andere gemeenschap organisaties.

Voor wat betreft de plantageautoriteiten richt dit onderzoek zich op de historische, sociale, culturele en economische waarden van plantage activiteiten voor vrouwelijke

arbeiders. Het is daarom aanbevelingswaardig dat iedere vorm van beleid ten aanzien van de productie van thee en plantage-arbeid rekening houdt met de behoeften en belangen van vrouwen en dat zij niet in een machteloze en ongunstige positie blijven verkeren in hun streven naar economisch profijt. Betere wederzijdse betrekkingen tussen de plantage en haar arbeiders zal de arbeidspositie van vrouwen zeer ten goede komen.

